

Djelovodni broj: 05-24/23-14

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE

NACIONALNI PREVENTIVNI MEHANIZAM

**Po Opcionom protokolu uz Konvenciju UN protiv torture
i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka**

IZVJEŠTAJ O OBILASKU

Odjeljenja bezbjednosti (Ob) Nikšić

Uprave policije Crne Gore

Podgorica, oktobar, 2023. godine

Podaci o obilasku

Vrsta obilaska:	Redovni obilazak;
Svrha obilaska:	Ocjena stanja i ispunjenosti ranijih preporuka Zaštitnika ¹ , prevencija torture;
Vrijeme obilaska:	03.10.2023. godine;
Najava obilaska:	Obilazak nije najavljen;
Tim za obilazak:	Danijela Brajković, savjetnica Zaštitnika; Mensur Bošnjak, savjetnik Zaštitnika.

Tok obilaska

Faza I – razgovor sa načelnikom Odjeljenja bezbjednosti Nikšić

Tim NPM-a je obavio uvodni razgovor sa Lazarom Šćepanovićem, načelnikom Ob Nikšić, kojem su predstavljene planirane aktivnosti tokom obilaska, u skladu sa metodologijom rada NPM-a.

Tim je planirane aktivnosti obavio bez poteškoća.

Faza II – obilazak Odjeljenja bezbjednosti

Obavljen je obilazak prostorija za zadržavanje i dežurne službe.

Faza III – razgovor sa zadržanim licima i licima lišenim slobode

Tokom monitoringa NPM-a u prostoriji za zadržavanje nalazilo se jedno lice, muškog pola.

Faza IV – razgovor sa zaposlenima

Tokom obilaska tim NPM-a je obavio razgovor sa Goranom Đurđevcem i Muškić Predragom, službenicima Stanice policije, kao i sa Markom Kecojevićem i Irinom Milunović u Sektoru kriminalističke policije.

Faza V – uvid u dokumentaciju

Izvršen je uvid u dokumentaciju: registre lica lišenih slobode, zadržanih lica, evidencije o obavještanju člana porodice ili drugog lica o lišenju slobode ili zadržavanju, evidenciju ukazivanja ljekarske pomoći za lica lišena slobode i zadržana lica, zapisnike o obavještenju prikupljenom od građana, pozive koji se uručuju, evidencije poziva građaninu/ki.

¹ Svi izrazi koji se u ovom Izvještaju koriste u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu;

Faza VI – završni razgovor nakon obilaska

U završnom razgovoru sa službenicima iznešena su opšta zapažanja o obilasku.

Nakon obilaska tim NPM-a je ukazao na važnost apsolutne zabrane bilo kakve vrste kažnjavanja ili odmazde prema licima lišenim slobode. Takođe, ni službena lica ne smiju trpjeti bilo kakav vid sankcionisanja, zbog razgovora sa timom NPM-a, razmjene informacija, utisaka, stavova, zapažanja ili mišljenja.

Uvod

Zaštitnik, u skladu sa Ustavom Crne Gore² i Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore³, vrši poslove Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) u cilju prevencije mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja lica lišenih slobode, a u skladu sa Zakonom o potvrđivanju Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka⁴.

NPM preduzima mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, sprovođenjem redovnih i kontrolnih obilazaka mjesta u kojima se nalaze ili se mogu naći lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, odlukom suda ili drugog državnog organa.

Članovi tima NPM-a imaju pravo:

- da bez prethodne najave obilaze organe, ustanove i organizacije i pregledaju prostorije u kojima se nalaze ili bi se mogla nalaziti lica lišena slobode;
- na pristup podacima o: organima, ustanovama i organizacijama u kojima se nalaze lica lišena slobode, broju lica lišenih slobode u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze i o postupanju sa licima lišenim slobode;
- da bez prisustva službenog lica razgovaraju sa licima lišenim slobode i drugim licima koja mogu da daju odgovarajuće informacije u vezi sa sumnjom da se krše ljudska prava u organu, ustanovi ili organizaciji koju obilaze.

² Član 81 Ustava Crne Gore;

³ Zakon o Zaštitniku ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11 od 15.08.2011, 032/14 od 30.07.2014, 021/17 od 31.03.2017);

⁴ "Službeni list Crne Gore – međunarodni ugovori", br 9/2008;

Razgovor sa zadržanim licem

Tim NPM-a je u prostorijama za zadržavanje zatekao jednu osobu muškog pola. Zadržavanje ovog lica određeno je zbog postojanja osnovanosti sumnje da je izvršio krivično djelo nasilničko ponašanje iz čl 399 KZCG. Sa njim je, obavljen razgovor povjerljivo, bez prisustva policijskih službenika.

Lice nije imalo primjedbi na postupanje policijskih službenika. Naveo da je i ranije imao iskustva sa lišavanjem slobode. U datoj situaciji kod sebe nije imao informativni list, ali navodi da mu je predočeno koja su njegova prava, kao da je i od ranije upoznat sa istim.

Materijalni uslovi u prostorijama za zadržavanje

Tokom prethodnih obilazaka ukazivano je važnost poštovanja standarda koje preporučuje CPT.⁵

Prostorije u OB Nikšić zadovoljavaju minimalne standarde koji su preporučeni Pravilnikom i kroz preporuke CPT-a.

Fotografija br. 1 – jedna od prostorija u Ob Nikšić

Osvjetljenje, ventilacija i grijanje u prostorijama za zadržavanje

U prostorijama za zadržavanje je obezbijedena prirodna svjetlost i vještačko osvjetljenje.

⁵ Evropski sud za ljudska prava usvojio je kao mjerodavne dimenzije za boravak jednog lica – veličine 7 metara kvadratnih sa dva ili više metara od zida do zida i 2, 5 metara od poda do plafona.

Sistem za ventilaciju i grijanje je pravilno funkcionisao.

Higijena i sanitarni čvor

Sanitarni čvor bio je uredan.

Pristup vodi za piće

U prostorijama za zadržavanje postoje česme za vodu sa metalnim umivaonikom, koju aktivira službenik po pozivu zadržanog lica. U vrijeme obilaska tima NPM-a ovaj sistem nije funkcionisao u prostoriji br.1 , ali nam nije saopšteno da je Ob Nikšić već preduzeo aktivnosti da se kvar otkloni.

Fotografija br. 2 – u prostoriji broj 1 dotok vode, privremeno, nije bio moguć zbog kvara.

Komunikacija zadržanih i službenih lica

Komunikacija se ostvaruje putem interfona. U vrijeme obilaska, interfon je funkcionisao.

Uvid u dokumentaciju

Metodom slučajnog uzorka izvršen je uvid u dio dokumentacije.

- a) Zapisnik o obezbjeđenju lica lišenoj slobode/zadržanog lica (LLS/ZL)

Uvidom u dokumentaciju utvrđeno je da se licima uručuje novi obrazac Informativnog lista u čijem sadržaju se nalaze prava koja lica lišena/zadržana mogu ostvariti, kao i kontakt telefona kome se ta lica mogu obratiti u slučaju kršenja njihovih prava.

b) Pravo na branioca

Prema riječima policijskih službenika, zadržano lice se obavezno obavještava o tome da ima pravo na branioca. U Informativnom listu koje zadržano lice dobija, lice se (još jednom) upoznaje sa pravom da angažuje branioca kojeg odabere.

U situacijama kada lica koja, nakon uzimanja obavještenja u svojstvu građanina, po nalogu nadležnog tužioca budu lica lišena slobode, obavještavaju se usmeno o svojim pravima što se konstatuje u službenoj zabilješci o lišenju slobode. Ovu službenu zabilješku potpisuje postupajući policijski službenik i u takvoj situaciji ne postoji formalni dokaz da je lice upoznato sa svojim pravima, što bi se konstatovalo potpisom tog lica.

Zaštitnik kao NPM ukazuje da može postojati sumnja da je lice uopšte i bilo upoznato sa svojim pravima u prvim momentima lišenja slobode, što predstavlja važnu procesnu garanciju koja se odnosi na poštovanje prava tog lica.

Uvidom u dosije lica lišenih slobode, utvrđeno je da ne postoji sačinjen zapisnik o tome da je lice upoznato sa svojim pravima, na kojem bi trebao postojati i potpis zadržanog lica i policijskog službenika koji ga je o pravima upoznao, kako to popisuje Pravilnik o načinu obavljanja policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova.⁶

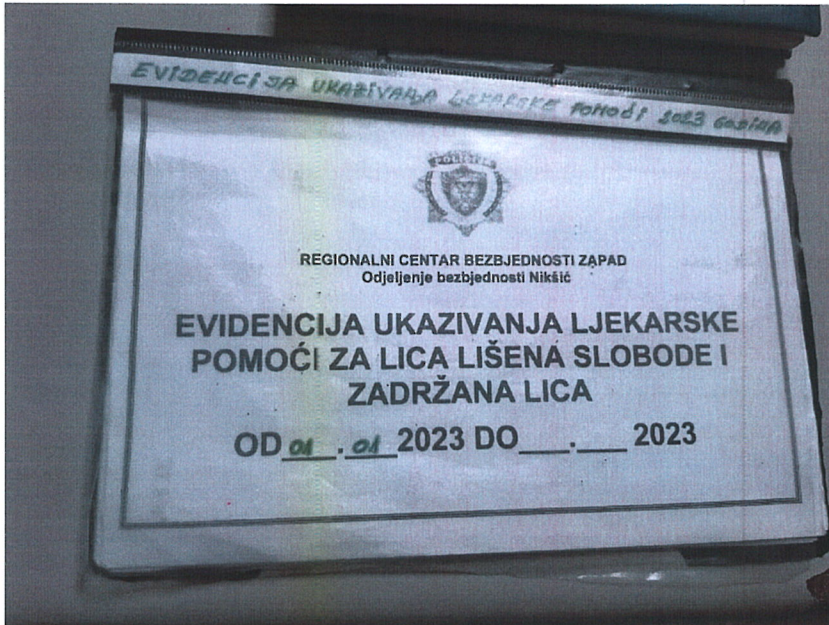
Zaštitnik podsjeća na član 5 Zakonika o krivičnom postupku, koji propisuje da lice lišeno slobode od strane nadležnog državnog organa mora biti odmah obaviješteno, na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i istovremeno upoznato da nije dužno ništa da izjavi, da ima pravo da uzme branioca koga sam izabere, da zahtijeva da se o lišenju slobode obavijesti lice koje sam odredi, kao i diplomatsko konzularni predstavnik države čiji je državljanin, odnosno predstavnik odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o licu bez državljanstva ili izbjeglici.

⁶ „Službeni list Crne Gore“, br. 021/14 i 066/15 od 26.11.2015. godine – član 180;

c) Pravo na zdravstvenu zaštitu

Ljekarski pregledi obavljaju se pri prijemu i tokom zadržavanja ukoliko lice to zatraži, kao i kada policijski službenici uoče da lice ima vidljivih povreda, druge zdravstvene tegobe, kada prima terapiju kao i nakon upotrebe sredstava prinude.

Fotografija br. 3 – Evidencija ukazivanja ljekarske pomoći

Zadržana lica se uglavnom vode na ljekarski pregled u Službu hitne medicinske pomoći što se evidentira u Zapisnik LLS/ZL i posebnu Evidenciju koja je predviđena da se bilježenje podataka o ukazivanju ljekarske pomoći.

d) Pravo na obrok

Licima koja su zadržana više od 12 časova, shodno Pravilniku o načinu obavljanja policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova⁷, obezbjeđuju se tri obroka dnevno. U Zapisniku ovaj podatak se bilježi u posebnom odjeljku, upisuje se vrijeme kad je obrok ponuđen kao i podatak ako je obrok odbijen.

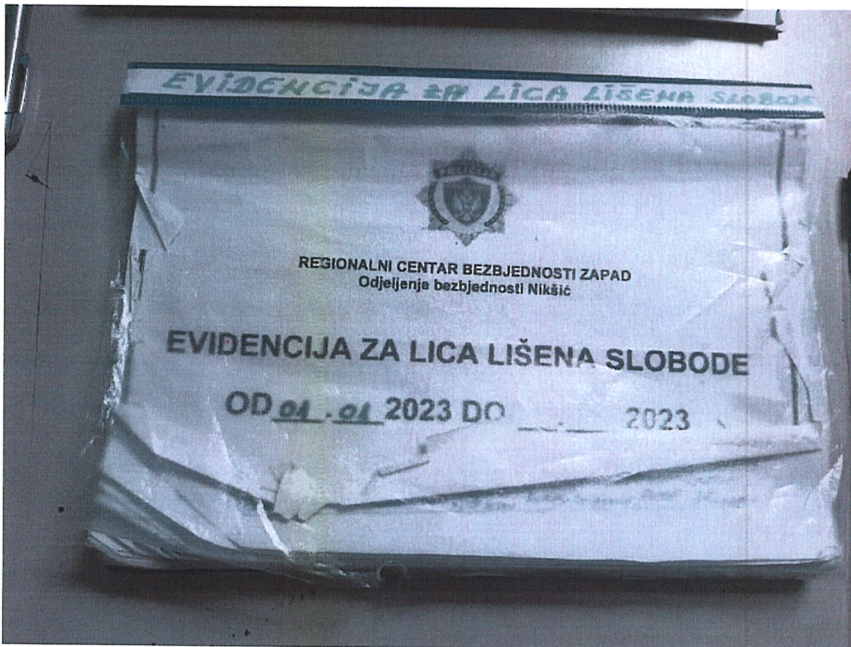
⁷ „Službeni list Crne Gore“, br. 021/14 i 066/15 od 26.11.2015. godine;

Obroci za zadržana lica se obezbjeđuju na osnovu važećeg ugovora Ministarstva unutrašnjih poslova sa kompanijom koja se bavi prehrambenom djelatnošću.

e) Registri privedenih i zadržanih lica

Od 01.01.2023. godine do 03.10.2023. godine, ukupno je bilo lišeno slobode 738 lica, dok je zadržano bilo 56 lica.

Fotografija br. 4 – jedna od Evidencija koju je tim pregledao

Registri se vode uredno.

f) Upotreba sredstava prinude

Sredstva prinude od 01.01.2023. godine do vremena obilaska korišćena su u 15 slučajeva.

Uvidom u dokumentaciju evidentirali smo da je u svakom slučaju konstatovano da je upotreba bila opravdana.

Obilazak službenih prostorija u kojima se uzimaju obavještenja od građana

Tim je izvršio pregled nekoliko službenih prostorija – kancelarija, u kojima se uzima obavještenje u svojstvu građanina. Tokom obilaska, u ormarima, fiokama i na stolovima nijesu zatečeni

nestandardni predmeti koji bi eventualno mogli poslužiti radi zastašivanja ili zloupotrebe prilikom uzimanja obavještenja od građanina ili lica lišenog slobode.

Pristup građana po pozivu

Prema riječima sagovornika iz Sektora kriminalističke policije, uglavnom se lica koja treba da daju obavještenja u svojstvu građanina pozivaju pismenim putem uručivanjem poziva, dok se u ostalim slučajevima lica pozivaju telefonskim putem, kako se to propisuje u čl. 74 Zakona o unutrašnjim poslovima.⁸

Zaštitnik ukazuje da se pozivanje vrši isključivo uručivanjem pisanog poziva, odnosno telefonskim putem ili drugim sredstvima elektronske komunikacije i izuzetno putem medija ili drugih sredstava javnog informisanja. Članom 198 Pravilnika o načinu obavljanja određenih policijskih poslova⁹ i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova propisano da se pozivanje lica vrši, po pravilu, dostavom pisanog poziva, te da kad se lice poziva neposredno, telefonom ili drugim sredstvima elektronske komunikacije policijski službenik o tome sačinjava službenu zabilješku.

Tim NPM-a je izvršio uvid u dva poziva koja su upućena građanima radi prikupljanja obavještenja u vezi sa određenim krivičnim djelima, a koji su upućeni na dan 22.09.2023. i 03.10.2023. godine. Zapaženo je da su u pozivima navedeni razlozi pozivanja koji su propisani čl. 74 Zakona o unutrašnjim poslovima. U pozivima je dato upozorenje na prinudno dovođenje shodno čl. 259, st. 1 ZKP-a¹⁰. U pozivima je bilo naznačeno da građanin ima pravo da u prostorije policije dođe zajedno sa advokatom kao i da ukoliko građanin odbije da pruži obavještenje on se ne može zadržavati.

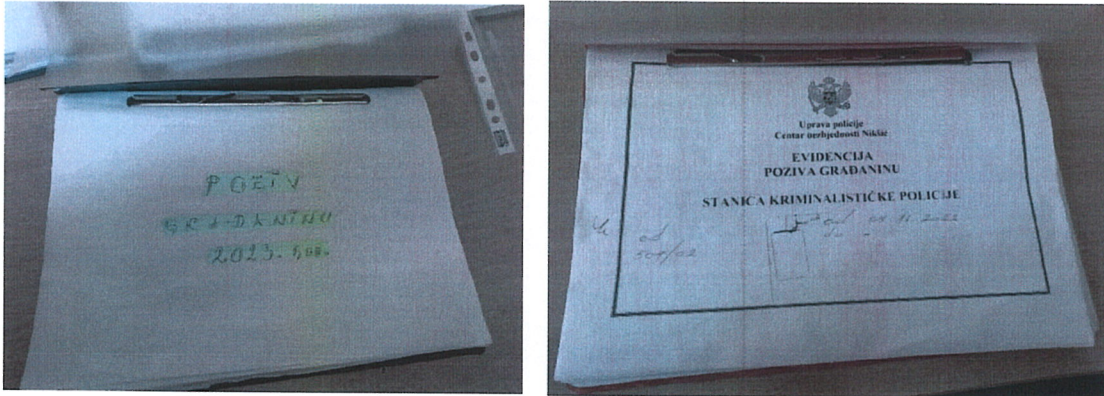
⁸ ("Službeni list Crne Gore", br. 070/21 od 25.06.2021, 123/21 od 26.11.2021, 003/23 od 10.01.2023);

⁹ ("Službeni list Crne Gore", br. 021/14 od 06.05.2014, 066/15 od 26.11.2015)

¹⁰ Službeni list Crne Gore", br. 057/09 od 18.08.2009, 049/10 od 13.08.2010, 047/14 od 07.11.2014, 002/15 od 16.01.2015, 035/15 od 07.07.2015, 058/15 od 09.10.2015, 028/18 od 27.04.2018, 116/20 od 04.12.2020, 145/21 od 31.12.20

NACIONALNI MEHANIZAM ZA PREVENCIJU TORTURE CRNE GORE
Obilazak odjeljenja bezbjednosti Nikšić, 2023. godine

Fotografija br. 2 – u Ob Nikšić službenici Stanice policije i Stanice kriminalističke policije bilježe podatke o licima koja pristupaju po pozivu.

Evidencija sadrži podatke: ime i prezime građanina i ops kome se građanin javlja, datum i vrijeme uručenja poziva, da li se lice odazvalo, datum i vrijeme odazivanja na poziv, datum i vrijeme odlaska iz Ob, prisustvo advokata

Pregledom dokumentacije tim NPM-a je evidentirao da se Evidencija koja se vodi u sektoru Kriminalističke policije ne vodi precizno i ažurno. U više slučajeva primjetili smo da je bilo evidentirano vrijeme pristupanja građanina ali ne i njegovog odlaska.

Nasumičnim uvidom u dokumentaciju koja se odnosi na lice R.N. zapazili smo da je na dostavnici, na kojoj je postojao i potpis pozvanog lica, navedeno da se isti javi u prostorije Ob 03.08. u 09:50h Dokumentacija koja se odnosi na sačinjavanje Zapisnika o obavještenju prikupljenom od građanina, konkretno lica R.N. nije data na uvid timu NPM iz razloga jer nam je saopšteno da trenutno ne mogu naći Zapisnik. Daljim uvidom u Evidenciju lica koja su pristupila po pozivu koju vodi SKP utvrđeno je da nije konstatovan ulazak i izlazak ovog lica u periodu kada je u pozivu bilo naznačeno da se javi. Međutim, uvidom u Evidenciju ulazaka i izlazaka iz objekta koju vodi službenik na ulasku u objekat OB-a evidentiran je ulazak ovog lica pod rednim brojem 13 za dan 03.08. u 11:20h, međutim izlazak tog lica nije evidentiran. Uvidom u dosije LLS/LZ broj 528 za lice R.N. i službenu zabilješku 244 od 03.08.2023. zaključuje se da je lice R.N. po nalogu ODT u Nikšiću lišen slobode 03.08. u 17:10h u prostorijama porodične kuće. Daljim uvidom u istu konstatovano je da „prilikom lišenja slobode saglasno Zakonu o policiji nisu upotrebljena sredstva prinude“ pri čemu Zaštitnik ukazuje da upotrebu sredstava prinude propisana Zakonom o unutrašnjim

poslovima¹¹. Daljim uvidom u Zapisnik LLS7Lz konstatuje se da su sva polja uredno popunjena, da je lice primilo informativni list te da je dobilo obroke.

Evidencija ulazaka/izlazaka građana/ki takođe nije precizna odnosno ne sadrži sve podatke koji su neophodni kako bi nadzorna tijela mogla steći utisak o boravku i zadržavanju građana/ki u objektu.

Zaštitnik ukazuje na standard Evropskog komiteta za prevenciju torture navodi da je važno da kada god se neko lice dovede ili pozove u policijsku ustanovu u cilju prikupljanja informacija o krivičnom djelu, njegovo/njeno prisustvo uvijek propisno evidentira. Posebno, u evidenciji treba navesti ko je doveden ili pozvan, od strane koga, po čijem nalogu, u koje vrijeme, iz kog razloga, u kom svojstvu (osumnjičeni, svjedok, itd.), kome je dotično lice predato i kada je dotično lice napustilo prostorije policije.¹²

Lica prema kojima se sprovodi policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja

Zakonom o unutrašnjim poslovima, član 41, kao vrsta policijskog ovlašćenja, mjere i radnje je propisana, između ostalih, i radnja dovođenja. Dalje, članovima 77 i 78 istog Zakona je popisano u kojim slučajevima se ova radnja može primijeniti odnosno na koja lica se ova radnja ne može sprovesti.

Prema riječima službenika, radnju dovođenja primjenjuju često, a najviše u situacijama kada je prijavljeno porodično nasilje. Kao i kod lišenja slobode, i u ovoj situaciji ne postoji formalni dokaz da je lice koje se dovodi upoznato sa svojim pravima, a što bi trebalo biti jer upravo to predstavlja najvažniju procesnu garanciju za dalje postupanje prema tom licu.

NPM je tokom monitoringa sugerisao da bez obzira u kojem statusu je lice koje se dovodi (svjedok, oštećeni, osumnjičeni...) isto mora biti upoznato sa svojim pravima, osim u situacijama koji su definisani sledećim stavkom istog člana: "Ako postoji vjerovatnoća da će lice koje treba dovesti pružiti otpor, dovođenje se može izvršiti i bez prethodnog saopštavanja razloga."

Takođe, članom 78 Zakona je propisano da:

"Policijski službenik dužan je da lice koje dovodi, prije dovođenja, na njegovom jeziku ili na jeziku koji razumije, upozna sa razlozima dovođenja i pravima: da o dovođenju obavijesti člana porodice

¹¹ ("Službeni list Crne Gore", br. 070/21 od 25.06.2021, 123/21 od 26.11.2021, 003/23 od 10.01.2023)

¹² CPT/Inf (2019) 2, str 22;

ili treće lice od povjerenja, a ako je to lice stranac i diplomatsko konzularnog predstavnika države čiji je državljanin, odnosno predstavnika odgovarajuće međunarodne organizacije ako se radi o licu bez državljanstva ili migrantu; na advokata po sopstvenom izboru od momenta dovođenja i na zdravstveni pregled od strane doktora medicine po njegovom izboru”.

NPM-a je primjetio da ne postoji posebna evidencija koja se odnosi na lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlašćenje – radnja dovođenja, gdje bi se evidentirale svi podaci u vezi sa tim licima.

Saradnja sa timom Nacionalnog preventivnog mehanizma

Tim NPM-a obavio je planirane aktivnosti bez smetnji i planiranim tokom. Saradnja sa policijskim službenicima bila je adekvatna i zadovoljavajuća.

Zaključci i preporuke

Nakon monitoringa OB Nikšić, tim NPM-a je evidentirao da su prostorije za zadržavanje uredne i optimalne za boravak. Zaštitnik kao NPM ističe da je u svakom momentu potrebno imati na umu humanizaciju prostora u kom borave zadržana lica.

Starosna struktura policijskih službenika u Ob Nikšić je nepovoljna, što je generalno problem koji je primjećen i u Strategiji.¹³ Takođe, manjak ljudskih resursa je evidentiran i u ovom Ob-u.

Evidencija tj registar koju vodi policijski službenik o ulasku/izlasku svih građana/ki u zgradu nije adekvatna. Naime, zaglavlja u kolonoma nisu adekvatno imenovana, te je ovaj registrar potrebno doraditi.

Evidencija poziva građana/ki koja se vodi u Sektoru kriminalističke policije nije precizna niti se evidentiraju ključni podaci koji se odnose na zadržavanje građana/ki u Ob-u. NPM je analizom dokumentacije za konkretan slučaj, evidentirao da nema podataka kada je to lice napustilo objekat i koliko se tačno zadržao u OB-u.

Pravilno i uredno evidentiranje u fokus stavlja i Komitet za prevenciju torure - *kada god se neko lice dovede ili pozove u policijsku ustanovu u cilju prikupljanja informacija o krivičnom djelu, neophodno je da se njegovo/njeno prisustvo uvijek propisno evidentira u evidenciji namijenjenoj*

¹³ STRATEGIJA UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA U UPRAVI POLICIJE ZA PERIOD 2019-2024.

u te svrhe. Evidencije o zadržavanju jedan su od mehanizama da se, ukoliko je potrebno, utvrdi da li je došlo do zadržavanja kao građanina/ki, duže nego što je Zakonom propisano.¹⁴

Tim NPM-a je utvrdio da ni u ovom Ob-u ne postoji posebna evidencija koja se odnosi na lica prema kojima je primijenjeno policijsko ovlaštenje – radnja dovođenja, gdje bi se evidentirale svi podaci u vezi sa tim licima.

Nakon izvršenog obilaska i sagledavanja zatečenog stanja Zaštitnik kao NPM upućuje preporuke Odjeljenju bezbjednosti Nikšić:

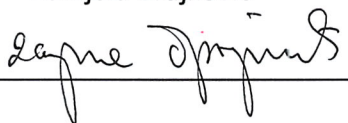
- da se u upotrebu stavi adekvatna evidencija-registar ulazaka/izlazaka svih građana, sa preciznim nazivima i podacima;
- da se u Evidencije poziva građaninu koju vodi Stanica kriminalističke policije bilježe podaci o ulasku svih lica licima u skladu sa prethodno navedenim standardom CPT;

Upravi policije:

- Da donese standardnu operativnu proceduru ili instrukciju u vezi sa formalnim upoznavanjem sa pravima lica koja se dovode obezbjeđivši akt u pisanoj formi na kojem će stajati potpis lica koje se dovodi, da je upoznat sa pravima ili da je odbio da potpiše, odnosno da nije bilo moguće lice upoznati jer je pružalo otpor.

Savjetnici Zaštitnika za zaštitu od torture, bezbjednost i NPM

Danijela Brajković

Mensur Bošnjak

¹⁴ Član 162, Krivični zakonik Crne Gore